

Інформаційна довідка щодо встановлення безперервності страхового стажу особи, поновленої на роботі після незаконного звільнення*

Анотація. Інформаційна довідка присвячена питанням удосконалення механізмів функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в контексті проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення безперервності страхового стажу особи, поновленої на роботі після незаконного звільнення» (реєстр. № 11488 від 19.08.2024 р.).

Ключові слова: система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; страховий стаж особи; страхувальники (роботодавці); застраховані особи (працівники); особа, яка була незаконно звільнена; поновлення на роботі.

Вступ. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»¹ (далі – Закон), серед іншого, визначає принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій. Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування. Згідно із Законом до страхового стажу особи відноситься період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та / або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно із Законом, і за який сплачено страхові внески. Законом регулюється порядок обчислення страхового стажу, періоди, з яких складається страховий стаж.

Основна частина.

Законопроектом (реєстр. № 11488 від 19.08.2024 р.) пропонується внести зміни до законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і «Про пенсійне забезпечення»², якими передбачається встановити, що до страхового стажу і стажу роботи зараховується період, протягом якого особа була звільнена за місцем роботи, а потім поновлена на підставі рішення суду, яким визнано таке звільнення незаконним.

Прийняття проекту Закону обґрунтовується необхідністю закріплення на законодавчому рівні положення про те, що стаж роботи особи, яка була незаконно звільнена, а потім поновлена, вважається безперервним, і така особа вважається застрахованою особою.

Нині законодавче регулювання питання поновлення порушених трудових і соціальних гарантій особи, яка була незаконно звільнена, здійснюється відповідно до низки нормативно-правових актів: Конституції України³, Кодексу

---

¹ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

² Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>

³ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

законів про працю України⁴ (далі – КЗпП України), законів України «Про відпустки»⁵, «Про виконавче провадження»⁶, «Про судовий збір»⁷, постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати»⁸, Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України⁹ (далі – Інструкція) тощо.

Згідно з частинами першою і другою статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

Відповідно до положень Закону платниками страхових внесків є страхувальники (роботодавці), які зобов'язані сплачувати страхові внески за застрахованих осіб (працівників) до органів Пенсійного фонду України. Відповідно до частини другої статті 24 Закону страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду відповідно до вимог Закону за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку – на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності Законом. Законом встановлено, що на кожну застраховану особу відкривається персональна електронна облікова картка, якій присвоюється унікальний номер. Електронна облікова картка відображає страховий стаж, заробітну плату (дохід) та розмір сплачених страхових внесків застрахованої особи.

Статтею 62 Закону України «Про пенсійне забезпечення» визначено, що основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка. Порядок підтвердження наявного трудового стажу при відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Міністерством праці та соціальної політики України у Листі щодо порядку поновлення працівника на роботі й звільнення працівника за власним бажанням¹⁰ надано роз'яснення з питань, пов'язаних із поновленням на роботі незаконно

---

⁴ Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/322-08#Text>

⁵ Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁶ Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1404-19#Text>

⁷ Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>

⁸ Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF#Text>

⁹ Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників: Наказ Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0110-93#Text>

¹⁰ Щодо порядку поновлення працівника на роботі та звільнення працівника за власним бажанням: Лист Міністерства праці та соціальної політики від 07.08.2007 р. № 205/06/187-07. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v205_203-07#Text

звільненого працівника. У зазначеному документі також вказується, що виконання рішення суду про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника вважається завершеним із моменту фактичного допущення зазначеного працівника до виконання попередніх обов'язків на підставі відповідного акта органу, що прийняв незаконне рішення про звільнення працівника.

Питання, пов'язане з фактом поновлення на роботі, вирішується відповідно до рішення суду: видається наказ про поновлення працівника на роботі і вносяться зміни до трудової книжки працівника відповідно до пункту 2.10 Інструкції, зокрема, визнається недійсним запис, зроблений відповідно до наказу, визнаного судом незаконним. При цьому поновлення на роботі відбувається не з дати винесення судом відповідного рішення, а з дати звільнення працівника, яке згідно з цим рішенням визнається недійсною.

Згідно з частиною другою статті 235 КЗпП України при винесенні рішення про поновлення на роботі орган, який розглядає трудовий спір, одночасно приймає рішення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Отже, після належного виконання роботодавцем судового рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника трудові відносини між роботодавцем і працівником вважаються такими, що не припинялися. Таким чином, при виплаті середнього заробітку за час вимушеного прогулу роботодавець виступає страхувальником щодо працівника і сплачує із суми середнього заробітку єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, так само, як із нарахованої працівнику заробітної плати. Нормами статті 106 Закону встановлена відповідальність страхувальників, серед іншого, за несплату або несвоєчасну сплату страхових внесків.

Висновки. Викладені в законопроекті пропозиції є дискусійними. Наразі правовідносини у сфері дії трудового права та права соціального забезпечення комплексно врегульовані, зокрема щодо відновлення прав особи, яка була незаконно звільнена. На нашу думку, надмірна зарегульованість трудових відносин і відносин у сфері соціального забезпечення обмежує свободу дій суб'єктів трудових відносин і може призвести до збільшення навантаження на судову систему.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.